

# РІВНЕНЕСЬКИЙ ЗАМОК

Ірина ПУСТИННИКОВА

А що тут дивного? Рівне – значне місто Волині, тому цілком природно, що ще на



початку ХХ століття місто мало свій замок. Ну, замок, можливо, трохи сильно сказано. Бо палац магнатів Любомирських не мав ані цеглих мурів, ані високих башт.

Любомирські володіли містом ще з початку XVII століття, отримавши Рівне у посаг у вмираючого роду князів Острозьких. Острозькі, які володіли місцевістю з XVI століття, не мусли будувати тут замок: його звали в 1481 році вдова одного з перших документально засвідчених господарів Рівного, князя С. Невиського, Марія. Первісно замок був дерев'яним. Звичайно ж, та скоро згорів (вперше, але й не в останнє), і Марія в 1508 році зводить нову фортецю. Можливо, вже муровану.

Цілком можливо, що вже Острозькі, що отримали Рівне у спадок від вичухи

вистояв. Хоча його хазяї вчасно втекли подалі від баталій.



Я пожежі траплялися тут раз по разу – замок горів у 1617 та 1619 роках, коли Волиню пронеслися татарські загоми.



Я читала, що між Острозькими та Любомирськими якийсь час замком володіли Запеловські та Конєцьпольські. Може бути. Принаймні, підпис під гравюром

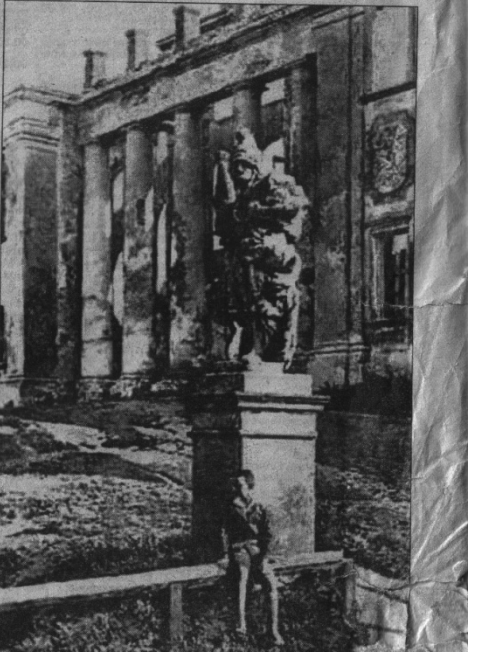
замку. Рід був шанований, знаний, багатий – скажімо, Станіслав Любомирський в першій половині XVIII століття вважався в Польщі найбагатшим. Мав у власності 31 місто і 738 сіл, 2 919 641 злотих щорічного прибутку, ще 6 пак. Чи дивуватися, що пан Станіслав тримав у Рівному не лише пишний двір, а й полк яничарів?

Та багаті теж плачуть: в 1763 році князь програв у виборах корону більш владному супротивнику, Станіславу Августу Понятовському. Наступним мешканцем рівненського замку був київський каштелян Юзеф Любомирський (помер в 1817р.), який увійшов в історію завдяки дружині Людвіці (з Сосновських). Саме Людвіка була прекрасною дамою, ідеалом Тадеу-

Юзеф Любомирський не шкодував грошей для розкішного життя. Коли в 1801 році великий князь Костянтин зупинявся у Рівному, він був здивований пишним прийомом.

Кажуть, у алкоголіки діти або самі п'янички, або абстиненти. Так і син Юзефа, Фридерік (помер в 1843), вів на відміну від батька скромне і непоказне життя, залишивши величезний палац і оселившись в новій скромній резиденції, яку називали «На горці». Її, до речі, теж малював свого часу білорус Наполеон Орда. Десять між 1862 і 1876 роками.

Наступним хазяїном рівненських резиденцій був князь Казімеж Любомирський (1813-1871), відомий композитор свого часу. Природно, що замок неодноразово перебудовувався та пристосовувався до плінної моди та потреб князівської родини. Змінам у зовнішності споруди сприяли й стихійні лиха: в 1694 році замок Острозьких-Любомирських згорів, і над залишками мурів вирости-



рідні перетворили фортецю на муровану твердиню. Фортеця, що висилась на острові над ставом, в XVI столітті була резиденцією авантюристики Беати з Косцельських Острозької, дочки короля Польщі Зигмунда. Та знавці історії України значно більше скаже ім'я її доньки, легендарної і непокорної Гальшки, про трагічну долю якої писали поеми та опери. В ті часи рівненський замок був одним з найміцніших волинських фортець, а пізніше перетворився на багату панську резиденцію.

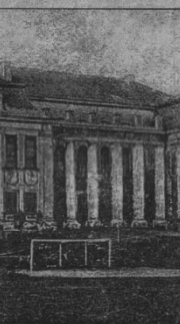
Навіть в останні часи, коли Сервандьовича відступило перед Новітньою історією, замок свої оборонні функції відгравати не забував. Скажімо, коли під час шведської війни Рівне зайняли 10 російських полків, що протрималися тут до жовтня 1707 року – від міста майже й сліду не лишилося, замок

Рівне з незначного населеного пункту перетворилося



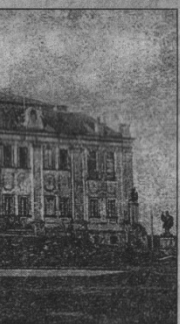
на торговий центр. Більше 200 років князі мешкали у місцевому мурованому

світлого образу Людвіки, в 1784 році. Княгиня так і за-



лишилася в Рівному назавжди – вона померла в 1836 році і похована в Рівному.

зведеного в часи князя Єжи Любомирського, а закінчен-



ного вже аж в 1738 році його сином Станіславом. Вчасно прошуміла пожежа – за товстими мурами жити не дуже й зручно.

В 1765 році замок знову зазнав змін, на цей раз не таких радикальних, радше косметичних: за планами архітектора Таухера (Tauscher) споруду перебудували в стилі рококо. Це ще не все: в кінці XVIII століття будівля знову була змінена архітектором Бурніоном (Bourignon) в стилі Станіслава Августа. Яка іронія – програти вибори, а потім ще й власний дім перебудувати під стать переможця...

В той самий час впорядковується і територія поблизу садби, розбивається – за допомогою того ж таки Бурніона – парк.

От що таке мати гроші та не зважати на кошти ремонтів та перебудов. За кілька років замок в Рівно-

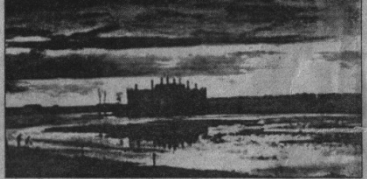
му знову змінив свій фасад на більш модний. В часи Наполеона, а саме вони були за вікном, царював ампір. Тож і резиденція Любомирських намагалася відповідати духу імперії – і римської, і наполеонівської. Зовні його прикрашала колонада, інтер'єри теж мають бути на рівні.

Італійські художники Віллані і Кормарони розписують зали маєтку в 1815-1817 роках, тим самим займається і варшавський митець Лукашевич. В ті часи все ще були помітні сліди колишніх оборонних валів довкола споруди, стояла й дров'яна в'язна брама з двома бастіонами по боках. Мирність колишнім військовим приміщенням додавав парк, який в початку XIX століття

падала, не допомогло навіть те, що в 1880 році Любомирські відбрали палац у міста і знову в ньому поселилися. В часі царизму в замок розмістилися урядові установи.

В часи Першої світової в замок розмістився військовий шпиталь. В 1917 році Тимчасовий уряд видав будівлю під школу. Знову Потім були більшовики, а значить, нічого дивного мікрофонний час в замку розмістилися бурса та піннастичне товариство «Сокола». Хоча споруда була напівзруйнована, в ній дивом виціла театральна зала з рюштями фресок Віллані та давня каплиця з ампірним оздобленням.

В широковідомому путівнику по Волині Мечислава Орловича (1929 рік) в розділі, присвяченому



Рівному, радиться звернути з центральної вулиці 3 Травня на бічну Замкову, щоб підійти до руїн замку. В 1927 році споруда вкотре за часи свого існування горіла. Лишилися лише остови стін.

Парк зрубали, стави змінили, перетворилися на болота і луки, а перед палацом влаштували стадіон «Сокола». Другу світову замок не пережив.

